

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA
EUROSYSTEM

ŠTVRŤROČNÝ KOMENTÁR K POLITIKE OBOZRETNOSTI NA MAKROÚROVNI

JÚL 2015

Obsah

Obsah	1
Úvod	3
1 Hodnotenie situácie Národnou bankou Slovenska	5
2 Rozhodnutia v oblasti politiky obozretnosti na makroúrovni	7
Prílohy	11

Úvod

Stabilita finančného systému je nevyhnutným predpokladom fungovania ekonomiky. Ide o široký koncept od bezpečnosti bankových vkladov a iných podobných produktov až po plynulé fungovanie trhu úverov postavené na zodpovednom prístupe finančných inštitúcií a ich klientov. Cieľom politiky obozretnosti na makroúrovni je prispievať k finančnej stabilite najmä budovaním vyššej odolnosti finančného sektora v dobrých časoch, keď sa riziká spravidla ešte len formujú. Jej cieľom môže byť aj predchádzanie kumulácii systémových rizík, čo následne zmierňuje zraniteľnosť ekonomiky v čase krízy.

Politiku obozretnosti na makroúrovni vykonáva predovšetkým Národná banka Slovenska, formálne jej táto povinnosť vyplýva zo zákona č. 747/2004 Z. z. o dohľade nad finančným trhom. Národná banka Slovenska môže pri výkone politiky obozretnosti na makroúrovni použiť viaceré nástroje (od zmiernenia špecifického rizika až po plošné zvýšenie požiadavky na kapitál) ako aj formy ich použitia (od upozornenia na riziko až po zákonnú povinnosť)¹. Dodatočné sprísňovanie nástrojov politiky obozretnosti na makroúrovni je aj v kompetencii Európskej centrálnej banky.

Dôležitou časťou výkonu politiky obozretnosti na makroúrovni je pravidelné štvrtročné hodnotenie vývoja v oblasti finančnej stability, ktorého súčasťou je aj rozhodnutie Bankovej rady NBS o prípadnom použití jednotlivých nástrojov. Napĺňanie základného cieľa, teda udržiavanie finančnej stability, je hodnotené prostredníctvom sledovania piatich predbežných cieľov²:

1. Zmiernenie a zabránenie nadmernému úverovému rastu a dlhovému financovaniu
2. Zmiernenie a zabránenie nadmernému nesúladu splatností a strate trhovej likvidity
3. Obmedzenie koncentrácie priamych a nepriamych expozícií
4. Obmedzenie systémového vplyvu nedostatočne zladených stimulov s cieľom znížiť morálny hazard
5. Zvýšenie odolnosti finančných infraštruktúr

Prvý predbežný cieľ je zameraný na zabránenie nadmernému rastu úverov a iného dlhového financovania, keďže práve tento trend je všeobecne označovaný za jeden z hlavných dôvodov ekonomickej a finančnej krízy. Vzhľadom na tradičný charakter slovenského finančného trhu ide o veľmi dôležitý cieľ. Väčšina významných trendov, ako aj rizík v domácom bankovom sektore, je spojená s trhom úverov domácnostiam a podnikom. Slovensko patrí medzi krajiny s najvyšším podielom úverov domácej ekonomike na celkovej bilancii, pričom väčšina príjmu bánk pochádza práve z tejto aktivity.

Druhý predbežný cieľ sa týka zabránenia nadmernému časovému nesúladu splatností aktív a pasív v bilancii bánk. Inými slovami splatnosť aktívnych operácií by sa nemala významne odlišovať od splatnosti zdrojov bánk. Napriek tomu, že úlohou bánk je sprostredkovať financovanie dlhodobých aktív (úvery) krátkodobými pasívami (vklady), skúsenosti ukázali, že nadmerný časový nesúlad aktív a pasív prehlbuje zraniteľnosť finančného systému a prispieva k tvorbe ekonomických a finančných nerovnováh.

¹ Viac o nástrojoch na <http://www.nbs.sk/sk/dohlad-nad-financnym-trhom/politika-obozretnosti-na-makrourovni>.

² Predbežné ciele boli definované v nadväznosti na Odporúčanie Európskeho výboru pre systémové riziká zo 4. apríla 2013 o predbežných cieľoch a nástrojoch makroprudenciálnej politiky (ESRB/2013/1).

Tretím predbežným cieľom je obmedzenie koncentrácie priamych aj nepriamych expozícií. Priama koncentrácia spravidla súvisí s významným vystavením, napr. voči domácnostiam, verejnej správe, alebo určitému segmentu hospodárstva. Nepriame expozície vznikajú prostredníctvom vzájomného prepojenia finančných a nefinančných inštitúcií. Zvýšená koncentrácia je dlhodobou štruktúrnou črtou domáceho finančného sektora. Vyplýva to najmä zo štruktúry slovenskej ekonomiky, ktorá je do veľkej miery závislá od malého počtu vybraných odvetví, ale aj z koncentrácie pohľadávok, resp. zdrojov financovania sa bánk vo vzťahu k niektorým klientom, resp. skupinám klientov. Ďalšou významnou charakteristikou slovenského bankového sektora je vysoký podiel domácich štátnych dlhopisov v bilanciách bánk.

Štvrtým predbežným cieľom je zmiernenie systémového rizika súvisiaceho s nesprávne nastavenou motiváciou finančných inštitúcií a ich klientov. Primárnym cieľom je zníženie rizika morálneho hazardu súvisiaceho s existenciou systémovo významných finančných inštitúcií. Kým však v rámci tretieho predbežného cieľa sa sleduje koncentrácia z dôvodu možného dopadu na jednotlivé banky, resp. na bankový sektor, pri systémovo významných inštitúciách sa koncentrácia sleduje z dôvodu veľkosti dopadu prípadného zlyhania danej inštitúcie na finančný a reálny sektor. V neposlednom rade existujú príklady vzniku morálneho hazardu aj pri odmeňovaní manažmentu finančných inštitúcií alebo nastavení spolupráce s finančnými sprostredkovateľmi.

Piatym predbežným cieľom je zvýšenie odolnosti finančnej infraštruktúry. Najdôležitejšou súčasťou finančnej infraštruktúry na Slovensku sú najmä platobné systémy (Target 2, SIPS), Fond ochrany vkladov a systémy zúčtovania cenných papierov. Ich spoľahlivé fungovanie je významným predpokladom finančnej stability na Slovensku.

Štvrtročný komentár k politike obozretnosti na makroúrovni je štruktúrovaný podľa uvedených cieľov v súlade s odporúčaním (ESRB/2013/1). Obsahuje najmä analytické hodnotenie situácie (opierajúce sa o indikátory v prílohe), ktoré je podkladom pre rozhodnutie Národnej banky Slovenska. Aktuálny štvrtročný komentár k politike obozretnosti na makroúrovni vychádza predovšetkým z údajov k 31.3.2015, ale kvalitatívne hodnotenie zohľadňuje aj informácie dostupné k dátumu predloženia komentára.

Dokument je rozdelený na tri časti. V prvej časti je prezentovaná stručná analýza s hodnotením najvýznamnejších zmien z hľadiska systémového rizika v aktuálnom štvrtroku, štruktúrovaná podľa uvedených predbežných cieľov. Druhá časť, ktorá je zameraná na rozhodnutia v oblasti politiky obozretnosti na makroúrovni, obsahuje rozhodnutia NBS ako aj prípadné rozhodnutia ECB. Tretiu časť tvoria prílohy: tabuľky s ukazovateľmi, podľa ktorých sa sledujú predbežné ciele a podklady pre rozhodnutie o miere proticyklického kapitálového vankúša.

1 Hodnotenie situácie Národnou bankou Slovenska

1.1 Nadmerný úverový rast a dlhové financovanie

Hlavné trendy na trhu úverov sa počas prvého štvrťroka 2015 zásadne nezmenili. V sektore domácností pokračoval rýchly rast úverov. Týkalo sa to úverov na bývanie, ako aj spotrebiteľských úverov. Na druhej strane úvery podnikom zaznamenali len mierne oživenie. Celkový rast úverov, ktoré banky poskytli svojim klientom, sa v prvom štvrťroku 2015 zvýšil na 7,2 %, čo je najvyššie tempo za posledné tri roky. Navyše, vzrástlo aj financovanie podnikov prostredníctvom emisií dlhopisov, ktoré viedlo k zvýšenému tempu nárastu dlhov podnikov v prvom štvrťroku 2015.

Vývoj proticyklického smerovníka (Graf 3) zaznamenal v prvom štvrťroku mierne zníženie. Dôvodom je najmä sprísnenie úverových štandardov na spotrebiteľské úvery a na úvery na bývanie, ako aj pokles priemernej hodnoty LTV na nové úvery na bývanie v marci 2015. Uvedené zmeny boli najmä dôsledkom implementácie odporúčania NBS. Mierna zmena hodnoty proticyklického smerovníka je teda výsledkom kombinácie zrýchľujúceho sa trhu úverov a opatrnejšieho prístupu bánk pri úverovaní domácností pod vplyvom odporúčania NBS.

Vývoj celkových úverov sa nejavil ako nadmerný ani vo vzťahu k vývoju HDP, čo naznačoval indikátor credit-to-GDP gap, ktorý aj naďalej dosahoval záporné hodnoty v oboch použitých metodikách (Graf 1 a Graf 2).

1.2 Nadmerný časový nesúlad a trhová likvidita

V prvom štvrťroku 2015 pokračoval dlhodobější trend prehlbovania časového nesúladu aktív a pasív v bankovom sektore. Aktíva so splatnosťou viac ako 5 rokov potvrdili svoj rast a aj naďalej tvorili najdôležitejšiu časť aktív. Ich dynamika bola ovplyvňovaná predovšetkým pokračujúcim rastom úverov na bývanie a spotrebiteľských úverov. Na druhej strane významný rast zaznamenali pasíva s najkratšou splatnosťou, čo súvisí s obnovením rastu zostatkov na bežných účtoch domácností. V tomto kontexte je pozitívne, že časový nesúlad bol na strane pasív prehĺbený dlhodobo veľmi stabilnými bežnými účtami.

Dynamický rast bežných účtov zároveň prispel k stabilizácii podielu úverov na vkladoch, čo hovorí v prospech vyššej stability bankového sektora z hľadiska likvidity.

1.3 Koncentrácia

Riziko koncentrácie zostáva jedným z najvýznamnejších rizík v slovenskom bankovom sektore na systémovej úrovni. Najvýznamnejším ukazovateľom je podiel veľkých expozícií (t. j. expozícií presahujúcich na individuálnej báze 10 % vlastných zdrojov banky) na celkovom objeme vlastných zdrojov bankového sektora. Tento podiel počas prvého štvrťroka 2015 mierne vzrástol zo 101 % na 107 %, z dlhodobého hľadiska však ide iba o zmenu v rámci bežnej volatility. Na druhej strane, čistá expozícia jednotlivých bánk voči ich vlastným skupinám po jej náraste, ktorý bolo možné zaznamenať druhej polovici roka 2014, mierne klesla.

Pozitívne je, že dva zo štyroch hlavných ekonomických sektorov, ktoré dlhodobo vykazovali zvýšenú úroveň kreditného rizika – komerčné nehnuteľnosti a priemysel, počas prvého štvrťroka 2015 potvrdili trend poklesu podielu zlyhaných úverov, ktorý možno zaznamenať už od polovice roka 2014.

Nadalej pretrváva zvýšená expozícia slovenského bankového sektora voči Cypru. Vystavenie voči Grécku v žiadnom sektore slovenského finančného trhu nepresahuje 0,1 % celkových aktív.

Postupný trend mierneho poklesu podielu slovenských štátnych dlhopisov v portfóliách bánk, ktorý bolo možné pozorovať od polovice roka 2013, sa v prvom štvrťroku 2015 zastavil, a to napriek spusteniu rozšíreného programu nákupu aktív zo strany ECB.

1.4 Morálny hazard

V prvom štvrťroku 2015 nenastali v ukazovateľoch koncentrácie v tejto kategórii indikátorov prakticky žiadne zmeny. Všeobecne možno konštatovať, že úroveň koncentrácie v bankovom sektore je vo všetkých sledovaných oblastiach pomerne vysoká. V porovnaní s historickým časovým radom je v posledných rokoch zvýšený najmä podiel najväčších bánk z hľadiska celkových čistých aktív a celkových pasív v rámci finančného systému

1.5 Finančná infraštruktúra a ostatné riziká

Výška sadzby osobitného odvodu finančných inštitúcií od prvého štvrťroku 2015 klesla na 0,2 % z pôvodných 0,4 % v dôsledku dosiahnutia hranice 500 mil. € naakumulovaných prostriedkov na účte štátnych finančných aktív. Bola prijatá legislatívna zmena zákona definujúceho tento osobitný odvod, ktorou sa rozsah použitia naakumulovaných prostriedkov na tomto účte rozširuje aj na podporu podnikateľského prostredia, a nebude tak výlučne slúžiť na riešenie krízových situácií bankového sektora. Banky pokračovali v platení príspevkov do Fondu ochrany vkladov, ktorých ročná sadzba bola na rok 2015 určená vo výške 0,03 % z hodnoty chránených vkladov. Pokrytie chránených vkladov prostriedkami fondu dosiahlo k marcu 2015 takmer 0,6 %.

V roku 2015 budú finančné inštitúcie platiť príspevky do novozriadeného Národného rezolučného fondu, ktorý má slúžiť na financovanie nákladov v prípade uplatnenia nástrojov riešenia krízových situácií.

2 Rozhodnutia v oblasti politiky obozretnosti na makroúrovni

2.1 Aktuálne rozhodnutie NBS k príslušnému štvrťroku

Vzhľadom na vývoj hlavných ukazovateľov nadmerného rastu úverov a finančnej páky (Tabuľka 1) a vývoja proticyklického smerovníka (Graf 3) Banková rada Národnej banky Slovenska rozhodla o určení miery proticyklického kapitálového vankúša na úrovni 0 %³.

2.2 Aktuálne platné nastavenie nástrojov zo strany NBS

Dňa 7.10.2014 Banková rada Národnej banky Slovenska schválila odporúčanie NBS v oblasti politiky obozretnosti na makroúrovni č. 1/2014 k rizikám spojeným s vývojom na trhu retailových úverov. Národná banka Slovenska tým reagovala na vývoj na trhu retailových úverov, keď v poslednom období opakovane upozorňovala na viaceré nerovnováhy. Odporúčanie zavádza viaceré princípy a je k dispozícii na webovom sídle NBS⁴.

Ďalšie aktuálne platné nástroje politiky obozretnosti na makroúrovni, pokrývajúce najmä oblasť kapitálových požiadaviek, sú uvedené v Tabuľke 1.

2.3 Možné použitie nástrojov politiky obozretnosti na makroúrovni v strednodobom horizonte

Pripravované legislatívne zmeny v oblasti retailových úverov

Vzhľadom na prebiehajúce legislatívne zmeny vyplývajúce zo smerníc EÚ sa pripravuje integrácia viacerých častí odporúčania NBS v oblasti politiky obozretnosti na makroúrovni č. 1/2014 k rizikám spojeným s vývojom na trhu retailových úverov do primárnej alebo sekundárnej legislatívy. Dôležitým prínosom takejto zmeny bude rozšírenie regulačného rámca aj na iné subjekty než sú banky. Legislatíva v tejto oblasti tak prinesie väčšiu istotu všetkým bankovým aj nebankovým inštitúciám ohľadom rovnakých podmienok podnikania v oblasti retailových úverov.

Očakávaný vývoj miery proticyklického kapitálového vankúša v nasledujúcom štvrťroku

Proticyklický kapitálový vankúš sa vzťahuje na všetky expozície. Preto rozhodnutie o miere proticyklického kapitálového vankúša spravidla zohľadňuje vývoj úverov v jeho všetkých hlavných segmentoch, predovšetkým v sektore podnikov a domácností. Doterajší slabý vývoj na trhu úverov podnikom neumožňoval Národnej banke Slovenska zvýšiť mieru proticyklického kapitálového vankúša, a to aj napriek silným signálom nadmerného rastu úverov v sektore domácností.

Prvý štvrťrok 2015 priniesol určité oživenie na trhu úverov podnikom. V prípade, že by sa toto oživenie potvrdilo a zároveň by pokračoval nadmerný rast úverov domácnostiam aj v nasledujúcich štvrťrokoch, Národná banka Slovenska sa bude zaoberať možnosťou zvýšenia miery proticyklického kapitálového vankúša.

Nasledujúce rozhodnutie o miere proticyklického kapitálového vankúša je naplánované na október 2015.

³ <http://www.nbs.sk/sk/dohlad-nad-financnym-trhom/politika-obozretnosti-na-makrourovni/rozhodnutia>

⁴ <http://www.nbs.sk/sk/dohlad-nad-financnym-trhom/politika-obozretnosti-na-makrourovni/nastavenie-nastrojov/aktualne-nastavenie-ostatnych-nastrojov-platnych-v-sr>

2.4 Rozhodnutia ECB týkajúce sa slovenského bankového sektora k príslušnému štvrtroku

K júlu 2015 nebolo zo strany Európskej centrálnej banky vydané žiadne rozhodnutie v oblasti politiky obozretnosti na makroúrovni.

Tabuľka 1 Aktuálne nastavenie nástrojov platných pre SR

Makroprudenciálny nástroj	4. štvrťrok 2014	1. štvrťrok 2015	2. štvrťrok 2015	3. štvrťrok 2015	Poznámka
Makroprudenciálne nástroje platné pre SR					
Vankúš na zachovanie kapitálu (§ 33b zákona o bankách)	2,5 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %	
Miera proticyklického kapitálového vankúša (§ 33g zákona o bankách)	0 %	0 %	0 %	0 %	
Vankúš pre O-SII (§ 33d zákona o bankách)					Plánovaná aktivácia od 1.1.2016
Vankúš na krytie systémového rizika (§ 33e zákona o bankách)					Plánovaná aktivácia od 1.1.2017
Riziková váha priradená expozíciám plne zabezpečeným hypotékami na nehnuteľný majetok určený na bývanie (čl. 124 nariadenia CRR)	35 %	35 %	35 %	35 %	
Riziková váha priradená expozíciám plne zabezpečeným hypotékami na nehnuteľný majetok určený na podnikanie (čl. 124 nariadenia CRR)	50 %	50 %	50 %	50 %	Plánované zvýšenie
Minimálna hodnota expozíciami váženej priemernej LGD pre všetky retailové expozície zabezpečené nehnuteľným majetkom určeným na bývanie, ktoré nevyužívajú záruky ústredných vlád (č. 164 nariadenia CRR)	10 %	10 %	10 %	10 %	
Minimálna hodnota expozíciami váženej priemernej LGD pre všetky retailové expozície zabezpečené nehnuteľným majetkom určeným na podnikanie, ktoré nevyužívajú záruky ústredných vlád (č. 164 nariadenia CRR)	15 %	15 %	15 %	15 %	
Riziková váha priradená expozíciám plne zabezpečeným hypotékami na nehnuteľný majetok určený na podnikanie - ostatné štáty EÚ (čl. 124 nariadenia CRR)	50 %	50 %	50 %	50 %	
Minimálna hodnota expozíciami váženej priemernej LGD pre všetky retailové expozície zabezpečené nehnuteľným majetkom určeným na bývanie, ktoré nevyužívajú záruky ústredných vlád - ostatné štáty EÚ (č. 164 nariadenia CRR)	10 %	10 %	10 %	10 %	
Minimálna hodnota expozíciami váženej priemernej LGD pre všetky retailové expozície zabezpečené nehnuteľným majetkom určeným na podnikanie, ktoré nevyužívajú záruky ústredných vlád - ostatné štáty EÚ (č. 164 nariadenia CRR)	15 %	15 %	15 %	15 %	

Zdroj: NBS.

Tabuľka 2 Aktuálne nastavenie nástrojov platných pre zahraničné expozície

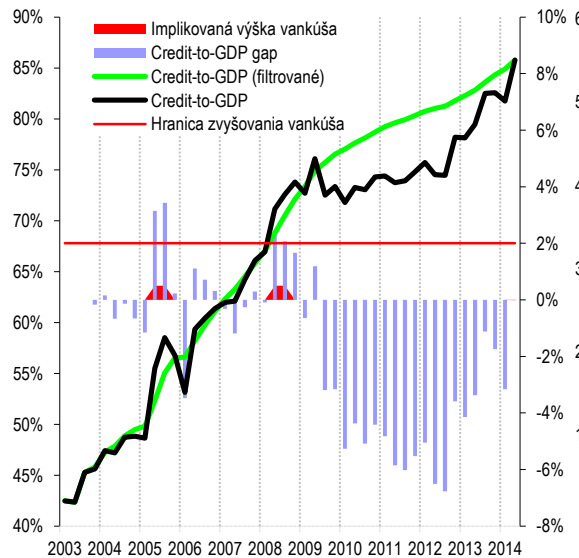
Makroprudenciálny nástroj	4. štvrťrok 2014	1. štvrťrok 2015	2. štvrťrok 2015	3. štvrťrok 2015	Poznámka
Makroprudenciálne nástroje platné pre zahraničie					
Miera proticyklického kapitálového vankúša pre Švédsko (§ 33h zákona o bankách)	0 %	0 %	0 %	0 %	Zvýšenie na 1,0 % od 13. septembra 2015, ďalšie zvýšenie na 1,5 % od 27. júna 2016
Miera proticyklického kapitálového vankúša pre ostatné štáty EÚ (§ 33h zákona o bankách)	0 %	0 %	0 %	0 %	
Miera proticyklického kapitálového vankúša pre Nórsko (§ 33h zákona o bankách)	0 %	0 %	0 %	1 %	Zvýšenie na 1,5 % od 31. decembra 2015
Miera proticyklického kapitálového vankúša pre ostatné štáty sveta (§ 33h a § 33 zákona o bankách)	0 %	0 %	0 %	0 %	
Vankúš na krytie systémového rizika pre ostatné štáty EÚ (§ 33f zákona o bankách)	0 %	0 %	0 %	0 %	
Riziková váha priradená expozíciám plne zabezpečeným hypotékami na nehnuteľný majetok určený na bývanie - ostatné štáty EÚ (čl. 124 nariadenia CRR)	35 %	35 %	35 %	35 %	Írsko, Chorvátsko, Malta: sprísnenie podmienok na aplikáciu váhy 35%
Riziková váha priradená expozíciám plne zabezpečeným hypotékami na nehnuteľný majetok určený na podnikanie – Švédsko a Rumunsko (čl. 124 nariadenia CRR)	100 %	100 %	100 %	100 %	Rumunsko: sprísnenie podmienok na aplikáciu váhy 50%
Riziková váha priradená expozíciám plne zabezpečeným hypotékami na nehnuteľný majetok určený na podnikanie - ostatné štáty EÚ (čl. 124 nariadenia CRR)	50 %	50 %	50 %	50 %	Spojené kráľovstvo: sprísnenie podmienok na aplikáciu váhy 50%
Minimálna hodnota expozíciami váženej priemernej LGD pre všetky retailové expozície zabezpečené nehnuteľným majetkom určeným na bývanie, ktoré nevyužívajú záruky ústredných vlád - ostatné štáty EÚ (č. 164 nariadenia CRR)	10 %	10 %	10 %	10 %	
Minimálna hodnota expozíciami váženej priemernej LGD pre všetky retailové expozície zabezpečené nehnuteľným majetkom určeným na bývanie, ktoré nevyužívajú záruky ústredných vlád - Nórsko (č. 164 nariadenia CRR)	20 %	20 %	20 %	20 %	
Minimálna hodnota expozíciami váženej priemernej LGD pre všetky retailové expozície zabezpečené nehnuteľným majetkom určeným na podnikanie, ktoré nevyužívajú záruky ústredných vlád - ostatné štáty EÚ (č. 164 nariadenia CRR)	15 %	15 %	15 %	15 %	

Zdroj: ESRB.

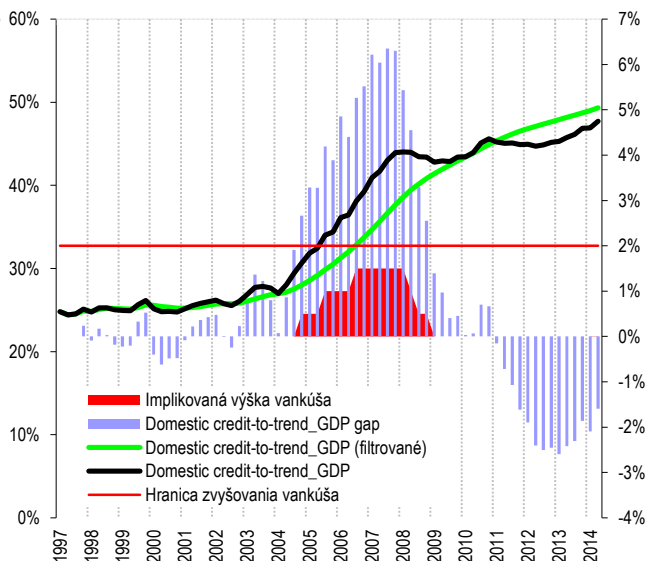
B Proticyklický kapitálový vankúš

Odchýlka pomeru objemu poskytnutých úverov k HDP od jeho dlhodobého trendu⁵

Graf 1 Credit-to-GDP

Graf 2 Domestic credit-to-trend_GDP

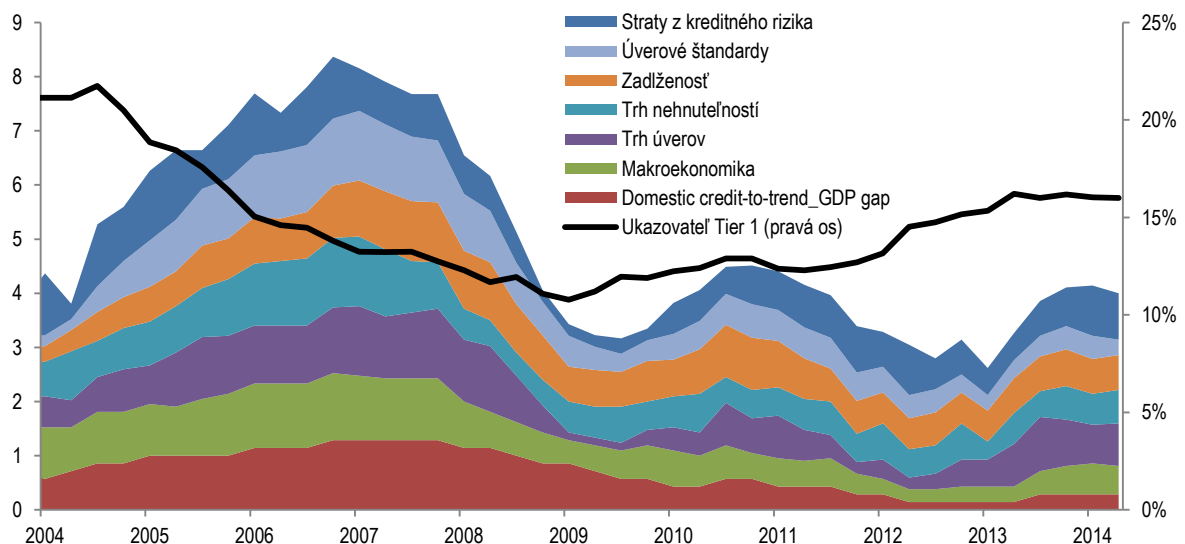
Hranica zvyšovania proticyklického kapitálového vankúša a hodnoty „gapu“ sú zobrazené na pravej osi.

Zdroj: NBS, ŠÚ SR.

Referenčné hodnoty pre proticyklický kapitálový vankúš⁶

Východisko referenčnej hodnoty	Referenčná hodnota k 31/03/2015
Referenčná hodnota podľa Credit-to-GDP gap	0 %
Referenčná hodnota podľa Domestic credit-to-trend_GDP gap	0 %

Graf 3 Proticyklický smerovník⁷

Zdroj: NBS, ŠÚ SR, CMN.

⁵ Ukazovateľ podľa § 33g, odsek 2a zákona o bankách.

⁶ Povinnosť podľa § 33g, odsek 2, zákona o bankách, výpočet podľa Odporúčania ESRB (ESRB/2014/1) k usmerneniam týkajúcim sa zriadenia mier proticyklickej rezervy.

⁷ Naplnenie § 33g, odsek 1c, zákona o bankách.